

Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS

PAOLO MENGOZZI

28 päivänä helmikuuta 2013¹

Asia C-287/11 P

Euroopan komissio

vastaan

Aalberts Industries NV, Comap SA, aiemmin Aquatis France SAS, ja

Simplex Armaturen + Fittings GmbH & Co. KG

Muutoksenhaku — Kartellit tai muut yhteistoimintajärjestelyt — Kuparisten ja kupariseoksesta valmistettujen putken liittimien Euroopan-markkinat — EY 81 artikla ja ETA-sopimuksen 53 artikla — Hintojen, alennusten määrien ja ostohyvitysten vahvistaminen, hinnankorotusten koordinoitumekanismien käyttöönotto, asiakkaiden jakaminen ja kaupallisten tietojen vaihtaminen — Yrityksen käsite — Yhtenä kokonaisuutena pidettävä jatkettu kilpailusääntöjen rikkominen — Komission päätöksen kumoaminen osittain tai kokonaan

I Johdanto

1. Euroopan komissio vaatii valituksellaan unionin tuomioistuinta kumoamaan unionin yleisen tuomioistuimen asiassa T-385/06, Aalberts Industries ym. vastaan komissio, 24.3.2011 antaman tuomion (jäljempänä valituksenalainen tuomio),² jolla kumottiin [EY] 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä 20.9.2006 tehdyn komission päätöksen K(2006) 4180 (asia COMP/F-1/38.121 – Putken liittimet)³ (jäljempänä riidanalainen päätös) 1 artikla ja 2 artiklan a alakohda sekä b alakohdan 2 alakohda siltä osin kuin kyseisessä päätöksessä todettiin Aalberts Industries NV:n (jäljempänä Aalberts) ja sen tytäryhtiöiden Aquatis France SAS:n (jäljempänä Aquatis) ja Simplex Armaturen + Fittings GmbH & Co. KG:n (jäljempänä Simplex) osallistuneen kartelliin 25.6.2003-1.4.2004 ja määrättiin Aalbertsille 100,80 miljoonan euron sakko, josta 55,15 miljoonaa euroa määrättiin yhteisvastuullisesti kummankin sen tytäryhtiön kanssa, minkä lisäksi tytäryhtiöille määrättiin yhteisvastuullisesti 2,04 miljoonan euron sakko.

2. Komissio on pitänyt kyseistä kartellia, johon Aquatis ja Simplex olivat komission mukaan osallistuneet jo 31.1.1991-22.3.2001 ennen kuin niistä tuli Aalbertsin tytäryhtiöitä vuonna 2002,⁴ yhtenä kokonaisuutena pidettävänä monitahoisena ja jatkettuna kilpailusääntöjen rikkomisena, joka perustuu kilpailunvastaisiin sopimuksiin ja yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin kuparisten ja

1 — Alkuperäinen kieli: ranska.

2 — Kok., s. II-1223.

3 — EUVL 2007, L 283, s. 63.

4 — Riidanalaisen päätöksen tämä osa, joka koski myös Aquatisin (aiemmin Raccord Orléanais SA) ja Simplexin (aiemmin R. Woeste & Co. Yorkshire GmbH) aiempaa emoyhtiötä (IMI plc), ei ole tämän oikeudenkäyntimenettelyn kohteena. Unionin yleinen tuomioistuin antoi 24.3.2011 sitä koskevan tuomion asiassa T-378/06, IMI ym. v. komissio, jossa asianomaisten yhtiöiden nostama kanne hylättiin ja josta ei ole valitettu.

kupariseoksesta valmistettujen putken liittimien markkinoilla ja joka muodostuu hintojen vahvistamisesta, hinnankorotusten soveltamismekanismien käyttöönotosta, kansallisten markkinoiden jakamisesta sekä osallistumisesta säännöllisiin kokouksiin ja yhteydenpidosta kilpailusääntöjen rikkomisen helpottamiseksi.

3. Aalberts ja sen tytäryhtiöt esittivät unionin yleisessä tuomioistuimessa kanteensa tueksi viisi kanneperustetta, joista kolmen ensimmäisen mukaan oli lainvastaista asettaa Aalberts emoyhtiönä vastuuseen rikkomisesta, EY 81 artiklaa ei ollut rikottu eikä riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa tarkoitettuun yhtenä kokonaisuutena pidettävään, monitahoiseen ja jatkettuun kilpailusääntöjen rikkomiseen ollut osallistuttu.

4. Unionin yleinen tuomioistuin hyväksyi tuomiossaan toisen ja kolmannen kanneperusteen eikä lausunut muista sille esitetyistä kanneperusteista.⁵

5. Unionin yleinen tuomioistuin totesi lähinnä ensiksi toista kanneperustetta tarkastellessaan, ettei komissio ollut riidanalaisessa päätöksessä osoittanut oikeudellisesti riittävällä tavalla Simplexiä vastaan esitetyn kahden tapahtuman kilpailuvastaista luonnetta.⁶ Unionin yleinen tuomioistuin totesi toiseksi tarkastellessaan kolmatta kanneperustetta ainoastaan Aquatisin osalta, että vaikka tämä yhtiö osallistui kyseisellä ajanjaksolla yhtenä kokonaisuutena pidettävän, monitahoisen ja jatkettun rikkomisen yhteen osaan, komissio ei ollut osoittanut, että Aquatis olisi ollut tietoinen siitä, että se oli liittynyt toiminnallaan kartelliin, joka muodostui eri osista, joilla oli yhteinen päämäärä, tai myöskään kartelliin, johon se oli jo osallistunut ennen maaliskuuta 2001 ja joka jatkui.⁷ Unionin yleinen tuomioistuin näin ollen kumosi riidanalaisen päätöksen 1 artiklan sekä Aalbertsille ja sen tytäryhtiöille määrätyn sakon kokonaisuudessaan ja ylimääräisen 2,04 miljoonan euron määrän, joka oli määrätty ainoastaan tytäryhtiöille, sillä perusteella, että kyseistä määrää laskettaessa oli tehty virhe.⁸

6. Komission 7.6.2011 tekemä valitus koskee näitä unionin yleisen tuomioistuimen tekemiä arviointeja.

7. Aalberts ja sen tytäryhtiöt vaativat valituksen hylkäämistä, mutta ne ovat siltä varalta, että unionin tuomioistuin hyväksyy päävalituksen kokonaan tai osittain, tehneet vastavalituksen, jossa ne vaativat unionin tuomioistuinta kumoamaan valituksenalaisen tuomion siltä osin kuin siinä on todettu yhtenä kokonaisuutena pidettävä monitahoinen ja jatkettu kilpailusääntöjen rikkominen, joka on väitetysti jatkunut komission maaliskuussa 2001 tekemien tarkastusten jälkeen, ja kumoamaan riidanalaisen päätöksen niitä koskevilta osin ja/tai alentamaan merkittävästi niille määrätyn sakon määrää.

8. Asianosaisten suulliset lausumat kuultiin 27.9.2012 pidetyssä istunnossa.

9. Pyynnöstäni asianosaisia kehoitettiin unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 62 artiklan 1 kohdan mukaisesti esittämään huomautuksensa asiassa C-441/11 P, komissio vastaan Verhuizingen Coppens, 6.12.2012 annetun tuomion⁹ vaikutuksista päävalituksen toisen valitusperusteen perusteltavuuteen. Asianosaiset esittivät huomautuksensa asetetussa määräajassa.

5 — Valituksenalaisen tuomion 28 ja 121 kohta.

6 — Valituksenalaisen tuomion 68 kohta.

7 — Ibid., tuomion 85, 110 ja 119 kohta.

8 — Ibid., tuomion 122 kohta.

9 — C-441/11 P.

II Asian tarkastelu

10. Komissio vetoaa päävalituksen tueksi kolmeen valitusperusteeseen. Ensimmäinen valitusperuste koskee puutteellisia perusteluja ja oikeudellisia virheitä todistustaakkaa koskevien periaatteiden soveltamisessa sekä tosiseikkoja koskevien toteamusten ja todisteiden vääristelyä. Toinen valitusperuste koskee oikeudellisia virheitä, jotka liittyvät riidanalaisen päätöksen kumoamiseen kokonaisuudessaan. Kolmas valitusperuste koskee puutteellisia perusteluja, lausumista ultra petita koskevan kiellon rikkomista ja tähän liittyvää puolustautumisoikeuksien loukkaamista.

11. Aalbertsin ja sen tytäryhtiöiden toissijaisesti esittämä vastavalitus perustuu yhteen ainoaan valitusperusteeseen, jolla unionin yleisen tuomioistuimen väitetään todenneen virheellisesti, että kyseessä oli yhtenä kokonaisuutena pidettävä, monitahoinen ja jatkettu kilpailusääntöjen rikkominen.

12. Jäljempänä esitetyistä syistä katson, että päävalituksen ensimmäinen valitusperuste on ainakin pääosiltaan hyväksyttävä ja että valituksenalainen tuomio on siten kumottava. Tämän jälkeen on tutkittava vastavalituksen ainoa valitusperuste, joka koskee kyseisessä tuomiossa esitettyjä toteamuksia, jotka edeltävät loogisesti tarkasteltuna komission päävalituksen toisessa ja kolmannessa valitusperusteessa esittämiä moitteita, joita tutkin ainoastaan toissijaisesti.

A Ensisijaisesti päävalituksen ensimmäinen valitusperuste, joka koskee puutteellisia perusteluja ja oikeudellisia virheitä todistustaakkaa koskevien periaatteiden soveltamisessa sekä tosiseikkoja koskevien toteamusten ja todisteiden vääristelyä

13. Hieman sekavasti muotoiltu päävalituksen ensimmäinen valitusperuste voidaan pohjimmiltaan jakaa kahteen osaan. Ensimmäinen osa koskee metodologista virhettä ja puutteellisia perusteluja, kun on kyse todisteiden tarkastelusta toisistaan erillään ja sirpaleisesti. Toinen osa koskee todisteiden vääristelyä.

1. Ensimmäinen osa: metodologinen virhe ja puutteelliset perustelut, kun on kyse todisteiden tarkastelusta toisistaan erillään ja sirpaleisesti

a) Asianosaisten lausumat

14. Komissio moittii ensimmäisessä osassa unionin yleistä tuomioistuinta siitä, ettei tämä arvioinut Aalbertsin ja sen tytäryhtiöiden muodostaman taloudellisen kokonaisuuden jatkettua osallistumista kartelliin, vaan tarkasteli rikkomiseen osallistumista koskevia todisteita erillään ja erikseen kummankin tytäryhtiön osalta ja jätti ottamatta huomioon niiden väliset yhteydet perustelematta tätä riittävästi. Tällainen todisteiden erillinen ja sirpaleinen tarkastelu olisi nimittäin mahdollisesti voitu suorittaa vain, jos unionin yleinen tuomioistuin olisi käsitellyt ensin ensimmäisessä oikeusasteessa esitettyä ensimmäistä kanneperustetta, jossa Aalberts ja sen tytäryhtiöt kiistivät muodostavansa yhden ainoan yrityksen EY 81 artiklan soveltamisen kannalta. Komissio lisää, että toisin kuin unionin yleinen tuomioistuin arvioinnissaan totesi, jommankumman tytäryhtiön osallistumisen kartelliin on katsottava merkitsevän yhtiön, johon tämä tytäryhtiö kuuluu, osallistumista kartelliin. Koska unionin yleinen tuomioistuin ei ole selittänyt, mistä syistä kutakin tytäryhtiötä koskevia todisteita olisi tutkittava saman yrityksen sisällä erillään, perustelut ovat komission mukaan selvästi puutteelliset.

15. Aalberts ja sen tytäryhtiöt katsovat, että tämän osan ja yleisesti valituksen ensimmäisen valitusperusteen tutkittavaksi ottamisen edellytykset selvästi puuttuvat, koska komissio esittää oikeuskysymyksiin peitettyinä väitteitä sellaisia tosiseikkoja ja todisteita koskevista arviointivirheistä, jotka eivät kuulu unionin tuomioistuimen toimivaltaan valituksen yhteydessä. Komission väitteet ovat niiden mukaan ylipäättään ilmeisen perusteettomia. Unionin yleinen tuomioistuin on Aalbertsin ja sen

tytäryhtiöiden mukaan arvioinut loogisesti kahden tytäryhtiön väitettyä osallistumista kartelliin ja tarkastellut sen jälkeen kaikkia todisteita niiden asiayhteydessä. Unionin yleisen tuomioistuimen päättely on niiden mukaan johdonmukaista, ja valituksenalainen tuomio on perusteltu oikeudellisesti riittävällä tavalla.

b) Asian tarkastelu

16. Toisin kuin Aalberts ja sen tytäryhtiöt väittävät, ei ole epäilystäkään siitä, etteikö komission valituksen ensimmäisen valitusperusteen nyt käsiteltävä osa täyttäisi tutkittavaksi ottamisen edellytyksiä, sillä siinä ei missään tapauksessa ainoastaan moitita unionin yleisen tuomioistuimen suorittamaa tosiseikkojen ja todisteiden arviointia.

17. Komissio pikemminkin lähinnä moittii unionin yleistä tuomioistuinta valituksenalaisen tuomion epäjohdonmukaisuudesta. Komission mukaan unionin yleinen tuomioistuin arvioi erillään seikkoja, jotka koskevat Simplexin ja Aquatisin osallistumista yhtenä kokonaisuutena pidettävään, monitahoiseen ja jatkettuun kilpailusääntöjen rikkomiseen, ja kun se jätti samanaikaisesti lausumatta Aalbertsin ja sen tytäryhtiöiden ensimmäisestä kanneperusteesta ensimmäisessä oikeusasteessa, se ei kumonnut riidanalaisen päätöksen lähtökohtaa, jonka mukaan kyseiset yhtiöt kuuluvat unionin oikeuden kilpailusäännöissä tarkoitettuun samaan taloudelliseen yksikköön, eikä selittänyt, mistä syistä se tarkasteli todisteita erillään saman taloudellisen kokonaisuuden sisällä.

18. Tällainen väite, joka koskee sekä unionin yleisen tuomioistuimen päättelyn johdonmukaisuutta että tämän tuomioistuimen antaman tuomion perusteluja, on selvästi oikeuskysymys, joka voidaan saattaa unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi valituksen yhteydessä.¹⁰

19. Katson, että käsiteltävänä oleva valitusperusteen osa on hyväksyttävä asiakysymyksen osalta.

20. Aivan aluksi on muistettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yrityksen käsitteellä on EY 81 artiklan soveltamisen yhteydessä katsottava tarkoitettavan taloudellista kokonaisuutta, vaikka oikeudellisesti tämän taloudellisen kokonaisuuden muodostaakin useampi kuin yksi luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö.¹¹

21. Oikeuskäytännöstä ilmenee lisäksi, että emoyhtiön voidaan katsoa olevan vastuussa tytäryhtiönsä toiminnasta erityisesti silloin, kun tytäryhtiö ei päästä itsenäisesti markkinakäyttäytymisestään, sillä tällaisessa tapauksessa emoyhtiö ja tytäryhtiö kuuluvat samaan taloudelliseen kokonaisuuteen ja muodostavat näin ollen yhden ainoan yrityksen.¹²

22. Kun näin ollen tällainen taloudellinen kokonaisuus rikkoo kilpailusääntöjä, sen on yksilöllisen vastuun periaatteen mukaisesti vastattava kyseisestä rikkomisesta.¹³

23. Käsiteltävässä asiassa on lisäksi kiistatonta, ettei unionin yleinen tuomioistuin ole prosessiekonomiaan liittyvistä syistä vastannut Aalbertsin ja sen tytäryhtiöiden ensimmäisessä oikeusasteessa esittämään ensimmäiseen kanneperusteeseen, jonka mukaan Aalbertsin saattaminen emoyhtiönä vastuuseen rikkomisesta oli lainvastaista. Aalberts ja sen tytäryhtiöt kiistivät kyseisellä

10 — Ks. mm. päättelyn johdonmukaisuuden kyseenalaistamisesta asia C-89/11 P, E.ON Energie v. komissio, tuomio 22.11.2012 (84 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

11 — Ks. tästä asia C-289/11 P, Legris Industries v. komissio, tuomio 3.5.2012 (45 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

12 — Ibid.

13 — Ks. vastaavasti asia C-97/08 P, Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomio 10.9.2009 (Kok., s. I-8237, 56 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

kanneperusteella komission riidanalaisessa päätöksessä tekemän arvioinnin, jonka mukaan kyseiset yhtiöt muodostivat yhden yrityksen eli EY 81 artiklassa ja edellä mainitussa oikeuskäytännössä tarkoitetun yhden taloudellisen kokonaisuuden ja jonka mukaan Aalbertsilla oli emoyhtiönä ratkaiseva vaikutusvalta kahden tytäryhtiönsä käyttäytymiseen.

24. Prosessiekonomiaa koskevaan tekniikkaan vetoamisessa ei tietenkään sinänsä ole mitään moitittavaa. Se nimittäin antaa tuomioistuimelle yleisesti mahdollisuuden varmistaa hyvän oikeudenhoidon vaatimusten noudattaminen.

25. Unionin toimielinten toimia koskevan laillisuusosoittaman vuoksi¹⁴ se, ettei unionin yleinen tuomioistuin lausunut ensimmäisestä kanneperusteesta ja sen sijaan hyväksyi toisen ja kolmannen kanneperusteen kritisoiden Aalbertsin ja sen tytäryhtiöiden osallistumista moitittuun rikkomiseen, viittaa siihen, että unionin yleinen tuomioistuin piti riidanalaisen päätöksen mukaisesti lähtökohtana sitä, että Aalberts ja sen tytäryhtiöt todella muodostivat EY 81 artiklassa tarkoitetun yhden ainoan yrityksen.

26. Ei ole kovin hyödyllistä jättää tutkimatta kanneperustetta, jos tuomioistuin aikoo hyväksyä sen.

27. Näin ollen on kohtuullista olettaa, että unionin yleinen tuomioistuin katsoi, ettei sille esitettyä ensimmäistä kanneperustetta ollut aiheellista tutkia, ja päätti keskittyä ainoastaan ensimmäisessä oikeusasteessa esitettyjen toisen ja kolmannen kanneperusteen tutkimiseen siksi, että se arvioi, ettei ensimmäisellä kanneperusteella, joka olisi loogisesti pitänyt tutkia ennen sitä seuraavia kanneperusteita, ollut mahdollisuuksia menestystä.

28. Unionin yleinen tuomioistuin nimittäin tyytyi toisen ja kolmannen ensimmäisessä oikeusasteessa esitetyn kanneperusteen perusteltavuuden arvioinnin yhteydessä tutkimaan todisteet, jotka komissio oli esittänyt Aalbertsin ja sen tytäryhtiöiden muodostamaa taloudellista kokonaisuutta vastaan, kummankin Aalbertsin tytäryhtiön osalta erikseen eli toisen sanoen sirpaleisesti selvittämättä, millainen keskinäinen yhteys näillä todisteilla oli kyseisessä kokonaisuudessa, ja perustelematta tätä menettelytapansa.

29. On syytä muistuttaa, että unionin yleinen tuomioistuin tarkasteli toimintaa, josta komissio moitti Simplexiä, toisen kanneperusteen, jonka mukaan EY 81 artiklaa ei ollut rikottu, tutkimisen yhteydessä, kun taas Aquatisin toimintaa se arvioi tutkiessaan kolmatta kanneperustetta, jossa kiistettiin osallistuminen yhtenä kokonaisuutena pidettävään, monitahoiseen ja jatkettuun rikkomiseen.

30. Unionin yleinen tuomioistuin totesi, ettei komissio ollut osoittanut Simplexin osallistuneen rikkomiseen.

31. Unionin yleinen tuomioistuin katsoi ensinnäkin niistä kahdesta tapahtumasta, joihin komissio perusti riidanalaisen päätöksen Simplexin osalta, ettei kumpikaan niistä tukenut päätelmää Simplexin osallistumisesta kartelliin vuonna 2003.

32. Unionin yleinen tuomioistuin totesi toiseksi vuodesta 2004, että ensimmäinen kyseessä oleva tapahtuma eli Simplexin edustajan ja toisen kartelliin osallistuneen yrityksen (tässä tapauksessa FRA.BO SpA:n) (jäljempänä FRA.BO) edustajan välinen puhelinkeskustelu, joka koski väitettyä hinnankorotusta putken liittimien Kreikan markkinoilla, perustui viime kädessä FRA.BO:n edustajan käsin kirjoittamiin muistiinpanoihin, ”[mikä ei itsessään riitä osoittamaan] Simplexin osallisuutta nyt käsiteltävässä asiassa moitittuun rikkomiseen. *Ei nimittäin voida sulkea pois sitä, että tätä yhteydenpitoa voidaan pitää yksittäisenä tapahtumana*”.¹⁵

14 — Ks. mm. asia C-137/92 P, komissio v. BASF ym., tuomio 15.4.1994 (Kok., s. I-2555, Kok. Ep. XV, s. I-239, 48 kohta) ja asia C-27/09 P, Ranska v. People's Mojahedin Organization of Iran, tuomio 21.12.2011 (Kok., s. I-13427, 74 kohta).

15 — Valituksenalaisen tuomion 61 kohta (kursivointi tässä).

33. Unionin yleinen tuomioistuin totesi toisesta Simplexiä vastaan hyväksytystä tapahtumasta eli rikkomiseen osallistuneen yrityksen (tässä tapauksessa IBP Ltd:n) (jäljempänä IBP) edustajan ja Simplexin kahden edustajan tapaamisesta Essenin (Saksa) messuilla 18.3.2004, että ensin mainitun edustajan yhteistyötiedonannon soveltamista koskevan pyynnön yhteydessä esittämä lausunto ei ole uskottavampi kuin Simplexin työntekijöiden lausunnot.¹⁶

34. Unionin yleinen tuomioistuin katsoi, että Aquatis oli osallistunut kesäkuun 2003 ja huhtikuun 2004 välisellä ajanjaksolla Fédération française des négociants en appareils sanitaires, chauffage, climatisation et canalisations -nimisen logistiikkatyöryhmän (jäljempänä FNAS) kokouksiin, jotka koskivat hintojen koordinoitua ja jotka liittyivät ainoastaan rikkomisen yhteen, vuoden 1991 ja maaliskuun 2001 väliin sijoittuneeseen osaan.¹⁷

35. Unionin yleinen tuomioistuin totesi kuitenkin, ettei komissio ollut osoittanut, että FNAS:n kokouksiin kyseessä olevan ajanjakson aikana osallistuessaan Aquatis tiesi muiden yritysten kilpailunvastaisesta toiminnasta tai että se saattoi kohtuudella ennakoida tämän ja että sen toiminta siis kuului kokonaissuunnitelmaan, joka kattoi todetun kartellin kaikki osatekijät.¹⁸ Unionin yleinen tuomioistuin katsoi tästä, ettei komissio ollut osoittanut, että Aquatis oli liittynyt uudelleen kartelliin maaliskuun 2001 jälkeen, että minkään seikan perusteella ei voitu päätellä, että Aquatis tiesi IBP:n, Comap SA:n (aiemmin Aquatis) ja FRA.BO:n jatkaneen kyseistä rikkomista, että FNAS:n logistiikkatyöryhmän kokouksissa keskusteltiin yksinomaan Ranskan markkinoista eikä salainen yhteistyö kyseisissä kokouksissa siten ollut laajuudeltaan yleiseurooppalaista ja että huolimatta siitä, että Aquatisin ja FRA.BO:n välillä oli yhteydenpitoa huhtikuussa 2004, FRA.BO:n edustajan käsin kirjoittamat muistiinpanot eivät millään tavoin viitanneet siihen, että yhteydenpidon aikana käsiteltiin luonteeltaan kilpailunvastaisia aiheita.¹⁹

36. Voidaan siten todeta, ettei unionin yleinen tuomioistuin ole erityisesti selittänyt, miksi - toisin kuin sen käsiteltäväksi saatetussa riidanalaisessa päätöksessä katsottiin - kummankin tytäryhtiön erillistä toimintaa ei ollut tarpeen tutkia yhdessä, vaikka unionin yleisen tuomioistuimen päättely perustuu implisiittisesti mutta väistämättä riidanalaisessa päätöksessä tehtyyn arviointiin, jonka mukaan nämä yhtiöt muodostivat emoyhtiönsä kanssa yhden ainoan taloudellisen kokonaisuuden sille ominaisine toimintatapoineen.

37. Tämä puute, joka vaikuttaa niin unionin yleisen tuomioistuimen päättelyyn kuin valituksenalaisen tuomion perusteluihinkin, tulee ilmi erityisesti valituksenalaisen tuomion 61 kohdassa, jossa unionin yleinen tuomioistuin enemmittä selityksittä totesi, että *ei voida sulkea pois sitä*, että FRA.BO:n edustajan ja Simplexin edustajan välistä yhteydenpitoa voidaan pitää *yksittäisenä tapahtumana*, samalla, kun on ilmeistä, ettei unionin yleinen tuomioistuin tutkinut, miten se, että Aquatis osallistui samana ajanjaksona saman taloudellisen kokonaisuuden sisällä kokouksiin, joiden tavoitteena oli hintojen koordinoitua putken liittimien markkinoilla Ranskassa ja joissa erityisesti FRA.BO oli mukana, saattoi vaikuttaa mainittuun arviointiin.

38. Kuten komissio perustellusti väittää, sen arvioiminen, onko kyseinen tapahtuma yksittäinen, riippuu asiakirja-aineistoon sisältyvistä muista todisteista, joita voidaan esittää Aalbertsin ja sen tytäryhtiöiden muodostamaa, riidanalaisessa päätöksessä hyväksyttyä taloudellista kokonaisuutta vastaan.

16 — Valituksenalaisen tuomion 67 kohta.

17 — Valituksenalaisen tuomion 110 kohta.

18 — Valituksenalaisen tuomion 112 kohta.

19 — Valituksenalaisen tuomion 113, 114, 116 ja 118 kohta.

39. Vastaavasti on vaikea ymmärtää, miten unionin yleinen tuomioistuin on voinut päätellä valituksenalaisen tuomion 117 kohdassa, ettei Aquatis voinut kohtuudella ennakoida FNAS:n kokousten, joihin se osallistui, olleen osa laajempaa rikkomista, joka kuului kokonaissuunnitelmaan, ottamatta ainakin huomioon Simplexin väitetysti erillistä toimintaa Kreikan markkinoilla, kun se ei samalla kuitenkaan ole kumonnut riidanalaisessa päätöksessä esitettyä arviointia, jonka mukaan kyseiset kaksi yhtiötä eivät toimineet itsenäisesti vaan muodostivat emoyhtiönsä Aalbertsin kanssa yhden taloudellisen kokonaisuuden.

40. Sitä, ettei unionin yleinen tuomioistuin ole tutkinut kokonaisuutena todisteita, joita komissio esitti Aalbertsia ja sen tytäryhtiötä vastaan, on vielä vaikeampi ymmärtää, kun otetaan huomioon oikeuskäytäntö, jonka mukaan on riittävää, että komissio osoittaa *asianomaisen yrityksen* osallistuneen kokouksiin, joiden aikana on tehty kilpailua rajoittavia sopimuksia, ilman että kyseinen yritys olisi selvästi vastustanut niitä, jotta komissio voi osoittaa riittävällä tavalla *kyseisen yrityksen* osallistuneen kartelliin.²⁰

41. Tämä ei luonnollisesti kuitenkaan tarkoita todisteiden, jotka komissio on esittänyt rikkomiseen väitetysti osallistuneita yhtiötä vastaan, erikseen arvioimisen laiminlyöntiä.

42. Jos todisteet kuitenkin koskevat EY 81 artiklassa tarkoitetun, vaikkakin mahdollisesti useammasta oikeudellisista yksiköistä muodostuvan yhden ainoan yrityksen käyttäytymistä, todisteita on ehdottomasti arvioitava yhdessä sen varmistamiseksi, onko kyseinen yritys osallistunut väitettyyn rikkomiseen.²¹

43. Toisenlainen tulkinta veisi EY 81 artiklalta sen tehokkaan vaikutuksen, koska tällöin hyväksyttäisiin se, että konserni voisi vedota eri oikeushenkilöllisyydestä johtuvaan muodolliseen eroon sen muodostavien yhtiöiden välillä vastustaakseen niiden markkinakäyttäytymisen yhteneväisyyttä koskevaa toteamusta kilpailusääntöjen soveltamisen yhteydessä.²²

44. Tästä seuraa, että unionin yleinen tuomioistuin on tehnyt valituksenalaisessa tuomiossaan oikeudellisen virheen, kun se ei ole tutkinut Simplexiä ja Aquatisia vastaan riidanalaisessa päätöksessä esitettyjä todisteita yhdessä, vaikka se ei ole kumonnut kyseisessä päätöksessä esitettyä olettamusta, jonka mukaan Aalberts ja sen tytäryhtiöt muodostivat EY 81 artiklassa tarkoitetun yhden ainoan yrityksen.

45. Katson, että valituksenalainen tuomio on kumottava tämän virheen vuoksi siltä osin kuin unionin yleinen tuomioistuin kumosi siinä riidanalaisen päätöksen 1 artiklan ja 2 artiklan a alakohdan, joissa määrättiin Aalbertsille yhteisvastuullisesti Aquatisin ja Simplexin kanssa 100,80 miljoonan euron sakko.

46. Tällaisen oikeudellisen virheen perusteella on myös kumottava unionin yleisen tuomioistuimen päätös kumota riidanalaisen päätöksen 2 artiklan b alakohdan 2 alakohta, jossa Aquatisille ja Simplexille määrättiin yhteisvastuullisesti 2,04 miljoonan euron sakko.

20 — Ks. mm. yhdistetyt asiat C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P, Aalborg Portland ym. v. komissio, tuomio 7.1.2004 (Kok., s. I-123, 81 kohta).

21 — Oikeuskäytännön mukaan komission on erityisesti esitettävä kaikki sellainen selvitys, jonka perusteella *yrityksen* voidaan katsoa osallistuneen rikkomiseen ja olevan vastuussa sen eri osa-alueista: ks. erityisesti asia C-49/92 P, komissio v. Anic Participazioni, tuomio 8.7.1999 (Kok., s. I-4125, 86 kohta).

22 — Ks. vastaavasti asia 48/69, Imperial Chemical Industries v. komissio, tuomio 14.7.1972 (Kok., s. 619, Kok. Ep. II, s. 25, 140 kohta).

47. Tämän kohdan kumoamiseksi esitettiin virheellisesti implisiittiset perustelut,²³ joiden mukaan komissio ei voinut ottaa huomioon Aalbertsin liikevaihtoa laskeakseen sen kahdelle tytäryhtiölle määrätyn sakon suuruuden siitä syystä, ettei komissio ollut näyttänyt oikeudellisesti riittävällä tavalla toteen näiden yhtiöiden osallistumista moitittuun, yhtenä kokonaisuutena pidettävään, monitahoiseen ja jatkettuun rikkomiseen.

48. Kuten edeltävässä tarkastelussa osoitettiin, valituksenalaiseen tuomioon sisältyi tältä osin oikeudellinen virhe, minkä vuoksi ehdotan tuomiolauselman 1 ja 2 kohdan kumoamista.

49. Tässä tilanteessa ei ole tarpeen lausua päävalituksen ensimmäisen valitusperusteen toisen osan perusteltavuudesta eikä toisesta ja kolmannesta valitusperusteesta.²⁴

50. Aalbertsin ja sen tytäryhtiöiden toissijaisesti siltä varalta, että jokin päävalituksen valitusperusteista hyväksytään, tekemä vastavalitus on sen sijaan tutkittava.

B Vastavalitus

1. Asianosaisten lausumat

51. Aalberts ja sen tytäryhtiöt väittävät unionin yleisen tuomioistuimen tehneen oikeudellisen virheen, kun se totesi valituksenalaisen tuomion 106 kohdassa, että koska kartellia jatkettiin komission maaliskuussa 2001 tekemien tarkastusten jälkeen, komission päätelmän mukaan yhtenä kokonaisuutena pidettävä, monitahoinen ja jatkettu kilpailusääntöjen rikkominen oli olemassa.

52. Aalbertsin ja sen tytäryhtiöiden mukaan tarkastuksia edeltäneellä kartellilla ja tarkastusten jälkeisillä toimilla ei ollut sama tavoite. Ensin mainitun tavoitteena oli saada toimimaan yleiseurooppalainen kartelli, jonka tarkoituksena oli poistaa käytännössä kaikki mahdolliset kilpailevan toiminnan lähteet keskittymällä paitsi hintojen vahvistamiseen myös kansallisten markkinoiden ja asiakkaiden jakamiseen ja koordinointiin suhteessa valmistajiin ja jakelijoihin, jotka eivät olleet kartellin jäseniä. Vuoden 2001 jälkeiset toimet koskivat sitä vastoin ainoastaan hintoja koskevaa tietojenvaihtoa, eivätkä ne käsittäneet salaisen yhteistyön muotoja, joilla olisi pyritty poistamaan muuta kilpailua, eivätkä etenäkään asiakkaiden jakamista, mikä oli olennainen osa tarkastuksia edeltäneen kartellin toimintaa.

53. Aalberts ja sen tytäryhtiöt katsovat, että vaikka tarkastuksia edeltäneet eri toimet liittyivät selvästi toisiinsa ja olivat toisiaan täydentäviä, sama ei päde vuoden 2001 jälkeisiin toimiin. Tämä osoittaa niiden mukaan, että tarkastuksia edeltäneen kartellin olennaiset ominaisuudet eivät olleet enää olemassa vuoden 2001 jälkeen.

54. Myös maantieteellisen soveltamisalan, käytettyjen menetelmien ja yhtenä kokonaisuutena pidettävän rikkomisen soveltamisajanjaksojen väliset erot herättävät epäilyksiä, jotka unionin yleinen tuomioistuin olisi pitänyt lukea Aalbertsin ja sen tytäryhtiöiden hyväksi, vuotta 2001 edeltäen ja sen jälkeisen toiminnan välisestä yhteydestä.

23 — Oikeuskäytännön mukaan unionin yleisen tuomioistuimen perustelut voivat olla implisiittisiä, kunhan asianosaiset ymmärtävät ne ja unionin tuomioistuimella on käytettävissään riittävät tiedot, jotta se kykenee harjoittamaan valvontaansa (ks. vastaavasti mm. asia C-320/09 P, A2A v. komissio, tuomio 21.12.2011, Kok., s. I-210*, 97 kohta).

24 — Kuten on jo todettu, valituksen toista ja kolmatta valitusperustetta tutkitaan kuitenkin lyhyesti jäljempänä tämän ratkaisuehdotuksen otsikon C alla.

55. Aalberts ja sen tytäryhtiöt vaativat tämän perusteella unionin tuomioistuinta toteamaan, ettei olemassa selvästikään ollut riittävän täsmällistä ja yhtäpitävää näyttöä, jonka perusteella olisi voitu vakuuttua siitä, että väitetyt rikkomiset muodostavat EY 81 artiklassa tarkoitetun yhtenä kokonaisuutena pidettävän ja jatkettun rikkomisen. Unionin yleinen tuomioistuin on näin ollen tulkinnut tätä käsitettä virheellisesti.

56. Komissio väittää vastavalitukseen antamassaan vastauksessa ensinnäkin, ettei vastavalitusta voida ottaa tutkittavaksi, koska Aalberts ja sen tytäryhtiöt vaativat siinä tosiasiaa tosiseikkojen uudelleen arviointia.

57. Komissio katsoo lisäksi, että vastavalitus on tehoton, koska Aalbertsilla ja sen tytäryhtiöillä ei ole oikeussuojan tarvetta. Vaikka olisi kyse kahdesta erillisestä rikkomisesta, joista toinen olisi tapahtunut ennen komission tekemiä tarkastuksia ja toinen niiden jälkeen, kuten ne väittävät, kaikkien kolmen yhtiön sakkojen kokonaismäärä olisi ainakin sama.

58. Komissio väittää lopuksi, että vastavalitus on perusteeton. Komission mukaan vastavalituksessa keskitytään yksinomaan siihen, merkitsikö tarkastusten jälkeinen kilpailunvastainen toiminta niitä edeltäneen rikkomisen jatkumista. Komissio katsoo, että unionin yleinen tuomioistuin on soveltanut tässä yhteydessä oikein unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöä, jonka mukaan on selvítettävä, oliko tarkastuksia edeltäneillä tapahtumilla ja niiden jälkeisillä tapahtumilla sama tavoite. Aiempien ja myöhempien tapahtumien erityisen merkittävää samankaltaisuutta ei vaadita. Toisin kuin Aalberts ja sen tytäryhtiöt väittävät, unionin oikeuteen ei myöskään sisälly ”erillisiä rikkomisia koskevaa olettamusta”. Komission mukaan olisi täysin epäloogista väittää, että tilanteissa, joihin liittyy epäilyksiä, olisi väistämättä oletettava rikkomisten olevan erillisiä.

2. Asian tarkastelu

a) Vastavalituksen tutkittavaksi ottaminen ja tehokkuus

59. Aivan aluksi on täsmennettävä, että vastavalituksen tutkittavaksi ottamista olisi arvioitava, ellei sitä olisi esitetty toissijaisesti, siinä tapauksessa, että unionin tuomioistuin hyväksyisi yhden tai useamman päävalituksen valitusperusteista. Tällöin olisi nimittäin kyse Aalbertsin ja sen tytäryhtiöiden oikeussuojan tarpeesta, koska unionin yleinen tuomioistuin on hyväksynyt niiden ensimmäisessä oikeusasteessa esittämän kumoamisvaatimuksen.²⁵

60. Sitä vastoin käsiteltävän asian kaltaisessa tilanteessa, jossa vastavalitus on esitetty edellä kuvatun mukaisesti, sen tutkittavaksi ottaminen ei vaikuta kiistanalaiselta. Tässä vastavalituksessa vaaditaan nimittäin yhtäältä valituksenalaisen tuomion kumoamista ainakin osittain sellaisella perusteella, jota ei ole esitetty päävalituksessa.²⁶ Toisaalta kyse on Aalbertsin ja sen tytäryhtiöiden käytössä olevasta ainoasta menettelyllisestä keinosta kiistää unionin yleisen tuomioistuimen esittämät perustelut yhtenä kokonaisuutena pidettävän, monitahoisen ja jatkettun rikkomisen olemassaolosta. Jos nimittäin ne eivät olisi esittäneet tällaista vastavalitusta ja jos unionin tuomioistuin katsoisi päävalituksen hyväksytyään, että asia on ratkaisukelpoinen, kyseinen tuomioistuin ei voisi enää lausua niistä valituksenalaisen

25 — Oikeuskäytännön mukaan valittajan oikeussuojan tarve edellyttää, että vastavalitus voi tuloksellaan hyödyttää sen tehnyttä asianosaista: ks. erityisesti yhdistetyt asiat C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P ja C-519/06 P, GlaxoSmithKline Services ym. v. komissio ym., tuomio 6.10.2009 (Kok., s. I-9291, 33 kohta).

26 — Ks. mm. asia C-413/06 P, Bertelsmann ja Sony Corporation of America v. Impala, tuomio 10.7.2008 (Kok. s. I-4951, 186 kohta) ja yhdistetyt asiat C-539/10 P ja C-550/10 P, Al-Aqsa v. neuvosto ja Alankomaat v. Al-Aqsa, tuomio 15.11.2012 (94 kohta).

tuomion osista, joista ei ole valitettu ja joihin kuuluvat siten myös ne osat, jotka liittyvät yhtenä kokonaisuutena pidettävän, monitahoisen ja jatkettun rikkomisen olemassaolon toteamiseen.²⁷ Mikäli Aalbertsilta ja sen tytäryhtiöiltä evättäisiin oikeus vastavalituksen esittämiseen, niiltä evättäisiin oikeussuoja.

61. Komissio ei ole myöskään vedonnut tämänkaltaiseen yleiseen perusteeseen vastavalituksen tutkimatta jättämiseksi, koska se on varmasti ollut tietoinen mainitusta epätoivotusta seurauksesta.

62. Komissio nimittäin tyytyy väittämään yhtäältä, että vastavalituksella pyrittiin ainoastaan kyseenalaistamaan unionin yleisen tuomioistuimen tosiseikkoja koskevat arvioinnit, ja toisaalta - pikemminkin tehottomuuden kuin tutkimatta jättämisen näkökulmasta -, ettei vastavalitus vaikuttaisi Aalbertsille ja sen tytäryhtiöille määrättyjen sakkojen suuruuteen, vaikka se hyväksyttäisiin.

63. Molemmat väitteet on nähdäkseni hylättävä.

64. Ensimmäisestä väitteestä on todettava, etteivät Aalberts ja sen tytäryhtiöt pyri avaamaan uudelleen keskustelua komission vuonna 2001 tekemiä tarkastuksia edeltäneiden rikkomusten olemassaolosta sellaisena kuin unionin yleinen tuomioistuin on ne todennut valituksenalaisen tuomion 91–100 kohdassa eivätkä arvioinnista, jonka mukaan näiden tarkastusten jälkeinen toiminta, jota tarkastellaan valituksenalaisen tuomion 101–105 kohdassa, koski hintatietojen vaihtoa.

65. Aalberts ja sen tytäryhtiöt väittävät sitä vastoin, että unionin yleisen tuomioistuimen tekemän tosiseikkojen arvioinnin olisi pitänyt johtaa komission päätelmän, jonka mukaan ennen vuoden 2001 tarkastuksia todettu kartelli jatkui tarkastusten jälkeen ja muodosti yhtenä kokonaisuutena pidettävän, monitahoisen ja jatkettun rikkomisen, hylkäämiseen.

66. Vastavalitus on otettava tutkittavaksi siltä osin kuin siinä siis ainoastaan moititaan valituksenalaisessa tuomiossa esitettyjä perusteluja, jotka koskivat kyseisten toimien oikeudellista luokittelua yhtenä kokonaisuutena pidettäväksi, monitahoiseksi ja jatketuksi rikkomiseksi.²⁸

67. Vastavalituksen väitetystä tehottomuudesta todettakoon, että toisin kuin komissio esittää, siinä ei moitita pelkästään valituksenalaisen tuomion perusteluja, jotka vaikuttavat ainoastaan Aalbertsille ja sen tytäryhtiöille määrättyjen sakkojen suuruuteen, vaan sen kohteena ovat myös unionin yleisen tuomioistuimen toteamukset, jotka koskevat sen tutkimista, ovatko kyseiset yhtiöt rikkoneet EY 81 artiklaa. Jos lisäksi unionin tuomioistuin hyväksyy vastavalituksen ja katsoo siten, että unionin yleinen tuomioistuin on virheellisesti todennut yhtenä kokonaisuutena pidettävän, monitahoisen ja jatkettun rikkomisen, kysymys Aquatisin osallistumisesta tähän rikkomiseen, mikä on itsessään komission päävalituksen toisen valitusperusteen kohteena, menettää merkityksensä. Vastavalituksen kohteena ovat näin ollen perustellusti valituksenalaisen tuomion perustelut, jotka vaikuttavat unionin yleisen tuomioistuimen toteamuksiin, jotka eivät koske Aalbertsille ja sen tytäryhtiöille määrättyjä sakkoja.

27 — Ks. tästä asia C-32/00 P, komissio v. Boehringer, tuomio 26.2.2002 (Kok., s. I-1917, 64 ja 65 kohta). Aalbertsin ja sen tytäryhtiöiden mahdollisuus esittää tuomion perustelujen korvaamista koskeva vaatimus vastavalituksen sijasta vaikuttaa olevan pois suljettu, koska tällainen vaatimus ylittäisi päävalituksen kohteen rajat: ks. tästä julkisasiamies Kokottin vireillä olevassa asiassa C-439/11 P, Ziegler v. komissio, 13.12.2012 esittämä ratkaisuehdotus (24 ja 25 kohta), jossa viitataan asiassa C-329/09 P, Iride v. komissio, 21.12.2011 annettuun tuomioon (48 kohta).

28 — Ks. asia C-105/04 P, Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied v. komissio, tuomio 21.9.2006 (Kok., s. I-8725, 153 kohta).

b) Vastavalituksen perusteltavuus

68. Kuten olen jo täsmentänyt, Aalberts ja sen tytäryhtiöt eivät kiistä komission vuonna 2001 tekemiä tarkastuksia edeltäneen rikkomisen olemassaoloa sellaisena kuin unionin yleinen tuomioistuin on sen todennut valituksenalaisen tuomion 91–100 kohdassa eivätkä arviointia, jonka mukaan näiden tarkastusten jälkeinen toiminta, jota tarkastellaan valituksenalaisen tuomion 101–105 kohdassa, koski hintatietojen vaihtoa.

69. Aalberts ja sen tytäryhtiöt väittävät valituksenalaisen tuomion viimeksi mainituista kohdista lähinnä, että unionin yleinen tuomioistuin on todennut niissä virheellisesti, että vuonna 2001 tehtyjen tarkastusten jälkeiset tapahtumat merkitsivät tarkastuksia edeltäneen (monitahoisen) rikkomisen jatkumista. Ne väittävät näin ollen, ettei rikkominen ollut ”jatkettua” ja että kyseiset toimet liittyivät siis kahteen erilliseen rikkomiseen (eivätkä yhtenä kokonaisuutena pidettävään rikkomiseen).

70. Nämä perustelut eivät vakuuta minua.

71. Pääosin valituksenalaisen tuomion 86 ja 87 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaan EY 81 artiklan 1 kohdan rikkominen voi perustua paitsi yksittäiseen toimeen myös useiden toimenpiteiden sarjaan tai jatkuvaan toimintaan, vaikka yksi tai useampi osatekijä kyseisestä useiden toimenpiteiden sarjasta tai jatkuvasta toiminnasta voisi sellaisenaankin ja erikseen tarkasteltuna merkitä kyseisen artiklan rikkomista.²⁹

72. Ratkaisevaa on se, että eri toimenpiteet kuuluvat ”kokonaissuunnitelmaan” niiden kilpailua yhteismarkkinoilla vääristävän yhteisen tavoitteen vuoksi.³⁰

73. Oikeuskäytännössä on todettu tällaisessa tilanteessa yhtäältä, että olisi keinotekoista jakaa useisiin erillisiin menettelytapoihin sopimusta, johon kuuluu monia toimenpiteitä, joilla tavoitellaan yhtä taloudellista päämäärää, ja toisaalta, että silloin kun on kysymys kokonaisvaltaisesta sopimuksesta, joka ulottuu usealle vuodelle, muutamien kuukausien kulumisella yhteistoimintajärjestelyn ilmenemismuotojen välillä ei ole juurikaan merkitystä.³¹

74. Lisäksi vastatessaan väitteeseen, joka perustui siihen, että yritysten yhteenliittymän tekemät kaksi päätöstä, joista yksi koski hintojen vahvistamista ja toinen yhteenliittymän jäsenten julkaisuja koskevaa liiketaloudellista käytäntöä, olivat luonteeltaan erilaisia, minkä perusteella komission ja unionin yleisen tuomioistuimen olisi yhteenliittymän mukaan pitänyt määrittää kyseiset päätökset EY 81 artiklan suhteen itsenäisiksi päätöksiksi, unionin tuomioistuin täsmensi, ettei eroilla ollut merkitystä kyseisten päätösten määrittelyssä ”yhdeksi ainoaksi rikkomiseksi” siltä osin kuin ne kuuluvat joukkoon menettelytapoja, joilla on sama tarkoitus eli hintakilpailun rajoittaminen.³²

75. Unionin yleinen tuomioistuin on soveltanut käsiteltävässä asiassa asianmukaisesti juuri mainittua oikeuskäytäntöä, kun se on selvittänyt valituksenalaisen tuomion 102–105 kohdassa, oliko komission vuonna 2001 tekemien tarkastusten jälkeisellä moitituilla toiminnalla sama tavoite kuin tätä ajankohtaa edeltäneillä kilpailunvastaisilla käytännöillä eli putken liittimien hinnoista sopiminen.

29 — Em. asia komissio v. Anic Participazioni, tuomion 81 kohta; em. yhdistetyt asiat Aalborg Portland ym. v. komissio, tuomion 258 kohta ja em. asia komissio v. Verhuizingen Coppens, tuomion 41 kohta.

30 — Ks. vastaavasti em. yhdistetyt asiat Aalborg Portland ym. v. komissio, tuomion 258 ja 260 kohta.

31 — Ibid., tuomion 259 ja 260 kohta. Käsiteltävässä asiassa aikaa kului neljäljetoista kuukautta.

32 — Em. asia Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied v. komissio, tuomion 163 kohta.

76. Tästä näkökulmasta, jossa painotetaan kilpailuvastaisten menettelyjen tavoitetta pikemminkin kuin niiden erilaisia ilmentymiä tai soveltamistapoja,³³ unionin yleinen tuomioistuin on niin ikään oikeutetusti todennut valituksenalaisen tuomion 105 kohdassa, että se, että näiden menettelytapojen tietyt ominaispiirteet tai intensiteetti muuttuivat, ei ollut ratkaisevaa, koska oli todennäköistä, että komission tarkastusten jälkeen kartelli ei ollut muodoltaan yhtä organisoitunut kuin ennen ja sen toiminta oli intensiteetiltään vaihtelevampaa.

77. Nimittäin se, että kartellin joistakin osatekijöistä luovuttiin ja ettei kartelli ollut yhtä organisoitunut kuin ennen komission tarkastuksia, vaikuttaa täysin loogiselta, koska yritykset, jotka jatkoivat osallistumistaan kartelliin tarkastusten jälkeen, tiesivät olevansa komission tutkimuksen kohteena. Tämä reaktio oli siten sellaisten talouden toimijoiden ”tavanomainen” reaktio, jotka halusivat edelleen pyrkiä aiempien menettelytapojensa tavoitteeseen eli vahvistaa putken liittimien hinnat väistämättä huomaamattomammassa olosuhteissa ja muodoissa.

78. Näin ollen toisin kuin Aalberts ja sen tytäryhtiöt väittävät, näihin kartellin erilaisiin soveltamistapoihin ennen ja jälkeen komission tarkastusten ei voida vedota valituksenalaisessa tuomiossa esitetyn, yhtenä kokonaisuutena pidettävää ja jatkuvaa rikkomista koskevan toteamuksen kumoamiseksi.

79. Näin ollen ei ole enää tarpeen lausua Aalbertsin ja sen tytäryhtiöiden esittämästä hieman omituisesta väitteestä, jonka mukaan sen, että unionin yleisellä tuomioistuimella oli epäilyjä rikkomisen yhtenä kokonaisuutena pidettävästä ja jatketusta luonteesta, olisi pitänyt saada kyseisen tuomioistuimen katsomaan, että kyseessä oli kaksi erillistä rikkomista, sillä tämä väitetty epäily on perusteeton.

80. Ehdotan näin ollen, että Aalbertsin ja sen tytäryhtiöiden toissijaisesti esittämä vastavalitus hylätään perusteettomana.

C Toissijaisesti päävalituksen toinen ja kolmas valitusperuste

1. Päävalituksen kolmas valitusperuste, joka koskee puutteellisia perusteluja, lausumista ultra petita koskevan kiellon rikkomista ja tähän liittyvää puolustautumisoikeuksien loukkaamista

81. Unionin tuomioistuimen ei pidä paneutua liikaa päävalituksen kolmanteen valitusperusteeseen, jossa komissio lähinnä moittii unionin yleistä tuomioistuinta siitä, ettei tämä ole esittänyt perusteluja sille, miksi se kumosi Aquatisille ja Simplexille yhteisvastuullisesti riidanalaisen päätöksen 2 artiklan b alakohdan 2 alakohdassa määrätyn 2,04 miljoonan euron sakon.

82. Vaikka kumoamiseen liittyi nähdäkseni oikeudellinen virhe, kuten olen maininnut tämän ratkaisuehdotuksen 47 kohdassa, se oli nimittäin helposti ymmärrettävissä käsiteltävässä asiayhteydessä ja perustui siihen, että komissio oli väitetysti ottanut Aalbertsin liikevaihdon virheellisesti huomioon laskiessaan mainittua sakon määrää. Komissio saattoi näin ollen täysin ymmärtää unionin yleisen tuomioistuimen päättelyn valituksenalaisen tuomion 123 ja 124 kohdassa.

83. Päävalituksen toiseen valitusperusteeseen on kiinnitettävä enemmän huomiota siinä tapauksessa, että unionin tuomioistuin ei noudata ehdotustani hyväksyä valituksen ensimmäinen valitusperuste.

33 — Ks. Tästä mm. yhdistetyt asiat T-25/95, T-26/95, T-30/95-T-32/95, T-34/95-T-39/95, T-42/95-T-46/95, T-48/95, T-50/95-T-65/95, T-68/95-T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 ja T-104/95, Cimenteries CBR ym. v. komissio, tuomio 15.3.2000 (Kok., s. II-491, 4127 kohta) ja asia T-54/03, Lafarge v. komissio, tuomio 8.7.2008 (Kok., s. II-120*, 482 kohta).

2. Päävalituksen toinen valitusperuste, joka koskee oikeudellisia virheitä, jotka liittyvät riidanalaisen päätöksen kumoamiseen kokonaisuudessaan

a) Asianosaisten lausumat

84. Komissio katsoo, että unionin yleinen tuomioistuin on tehnyt ilmeisen virheen kumotessaan kokonaisuudessaan Aquatis-tytäryhtiötä ja Aalberts-emoyhtiötä koskevan päätöksen 2 artiklan a alakohdan, vaikka unionin yleinen tuomioistuin vahvisti Aquatisin osallistuneen kartellin toimintaan Ranskan markkinoilla.

85. Komissio väittää, että unionin yleinen tuomioistuin on myöntänyt valituksenalaisen tuomion 106 kohdassa, että samaan kartelliin perustuva rikkominen jatkui komission tekemien tarkastusten jälkeen ja että FNAS:n kokoukset, joihin Aquatis oli osallistunut, muodostivat osan tästä rikkomisesta muodossa, jollaisena se jatkui vuoden 2001 jälkeen. Unionin yleinen tuomioistuin on kuitenkin kumonnut koko riidanalaisen päätöksen sekä Aquatisille ja sen emoyhtiölle määrätyn sakon pelkästään sillä perusteella, ettei komissio ollut osoittanut, että Aquatis tiesi (valituksenalaisen tuomion 111 ja 119 kohta) tai sen oli väistämättä tiedettävä (valituksenalaisen tuomion 111 kohta) osallistuneensa yleiseurooppalaiseen kartelliin ja että se oli tietoinen yhtenä kokonaisuutena pidettävän ja jatkettun rikkomisen muodostavasta kahdesta muusta osatekijästä.

86. Komission mukaan valituksenalainen tuomio sisältää kolme oikeudellista virhettä.

87. Ensimmäinen virhe perustuu siihen, että unionin yleinen tuomioistuin on soveltanut virheellistä oikeudellista arviointiperustetta. Toisin kuin unionin yleinen tuomioistuin katsoi, oikeuskäytännössä ei nimittäin rajoituta siihen, että yritys on tosiasiallisesti tietoinen tai että yrityksen olisi oletettavasti ”väistämättä tiedettävä”, että se osallistui koko rikkomiseen, vaan sen mukaan on osoitettava, että yritys saattoi kohtuullisesti olettaa olevansa osallisena rikkomisessa tai että se oli valmis hyväksymään tällaisen riskin.

88. Toinen virhe ilmenee siitä, että unionin yleinen tuomioistuin kumosi riidanalaisen päätöksen sillä perusteella, että Aquatisilla oli eri tasolla oleva tietoisuus kartellista verrattuna muihin, jotka osallistuivat FNAS:n kokouksiin Ranskassa. Komissio väittää, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on nimittäin niin, että kartelliin osallistujan eri tasolla olevan tietoisuuden ei pitäisi merkitä yhtenä kokonaisuutena pidettävän jatkettun rikkomisen täydellistä kumoamista, vaan enintään rikkomista koskevan toteamuksen osittaista kumoamista ja luultavasti sakon alentamista.

89. Kolmas, toiseen virheeseen liittyvä virhe perustuu siihen, että unionin yleinen tuomioistuin on komission mukaan ylittänyt toimivaltansa kumotessaan Aalbertsia ja sen kahta tytäryhtiötä koskevan päätöksen kokonaan, vaikka oikeuskäytännön perusteella paras ratkaisu olisi ollut päätöksen osittainen kumoaminen.

90. Vastauksessaan, jonka komissio antoi edellä mainitussa asiassa komissio vastaan Verhuizingen Coppens annetun tuomion julistamisen seurauksena esitettyyn kysymykseen, se katsoo lähinnä, että unionin tuomioistuimen kyseisessä tuomiossa esittämät arvioinnit tukevat sen väitteitä, minkä vuoksi komission valituksen toinen valitusperuste on hyväksyttävä ja valituksenalainen tuomio on kumottava osittain Aquatisin ja Aalbertsin osalta.

91. Aalberts ja sen tytäryhtiöt väittävät, että päävalituksen tämä peruste on jätettävä osittain tutkimatta siltä osin kuin komissio pyytää siinä unionin tuomioistuinta tutkimaan uudelleen ensimmäisessä oikeusasteessa todetut tosiseikat.

92. Muilta osin ne katsovat, että toinen valitusperuste perustuu valituksenalaisen tuomion virheelliseen tulkintaan ja yhtenä kokonaisuutena pidettävän, monitahoisen ja jatkettun rikkomisen käsitteen virheelliseen soveltamiseen.

93. Aalberts ja sen tytäryhtiöt väittävät ensiksi, että komissio tukeutuu valituksenalaisen tuomion virheelliseen tulkintaan tulkitessaan erillään sen 119 kohdan sanamuotoa. Unionin yleinen tuomioistuin ei nimittäin ainoastaan tutkinut, oliko Aquatis tosiasiallisesti tietoinen yhtenä kokonaisuutena pidettävän, monitahoisen ja jatkettun rikkomisen muista osatekijöistä, vaan se tutki myös, oliko Aquatisin väistämättä tiedettävä näistä tekijöistä. Tämä käy yksiselitteisesti ilmi valituksenalaisen tuomion 117 kohdasta.

94. Aalberts ja sen tytäryhtiöt väittävät toiseksi, että komissio jättää huomiotta sen seikan, että riidanalaisessa päätöksessä tyydyttiin toteamaan FNAS:n kokousten kuuluvan laajempaan sopimusjärjestelmään, joka kokonaisuutena muodostaa yhtenä kokonaisuutena pidettävän, monitahoisen ja jatkettun rikkomisen. Komissio ei niiden mukaan määrännyt sakkoa Aquatisille ja Aalbertsille sillä perusteella, että FNAS:n kokoukset sellaisinaan muodostivat EY 81 artiklassa tarkoitetun rikkomisen. Unionin yleinen tuomioistuin on näin ollen oikeutetusti kumonnut Aquatisille ja Aalbertsille määrätyn sakon kokonaan katsottuaan, ettei Aquatis ollut osallistunut rikkomisiin, joista sitä moitittiin riidanalaisessa päätöksessä. Komission esittämä uusi väite, jonka mukaan unionin yleisen tuomioistuimen olisi pitänyt todeta Aquatisin osallistuneen erilliseen rikkomiseen, ei ollut hallinnollisen menettelyn kohteena, minkä vuoksi se on perusteeton.

95. Vastauksessaan kysymykseen, joka koski edellä mainitussa asiassa komissio vastaan Verhuizingen Coppens annetun tuomion vaikutuksia päävalituksen nyt käsiteltävään valitusperusteeseen, Aalberts ja sen tytäryhtiöt katsoivat lähinnä, etteivät ne unionin tuomioistuimen kyseisessä tuomiossa mainitsemat edellytykset täyty, joiden perusteella unionin yleinen tuomioistuin olisi voinut kumota riidanalaisen päätöksen ainoastaan osittain sen sijaan, että se kumosi sen kokonaan. Ne katsovat näin ollen, että unionin yleinen tuomioistuin on oikeutetusti kumonnut koko riidanalaisen päätöksen.

b) Asian tarkastelu

96. On täysin selvää, että käsiteltävä valitusperuste on otettava tutkittavaksi siltä osin kuin komissio tyytyy tuomaan siinä esiin oikeudelliset virheet, joita unionin yleinen tuomioistuin on väitetysti tehnyt.

97. Asiakysymyksen osalta on ensiksi tarpeen palauttaa lyhyesti mieleen jotkin valituksenalaisen tuomion kohdat.

98. Unionin yleinen tuomioistuin viittaa tuomion 89 kohdassa oikeutetusti oikeuskäytäntöön, jonka mukaan voidakseen osoittaa yrityksen osallistuneen yhtenä kokonaisuutena pidettävään, jatkettuun ja monitahoiseen kilpailusääntöjen rikkomiseen komission on näytettävä toteen, että kyseinen yritys aikoi omalla toiminnallaan myötävaikuttaa kaikkien osallistujien yhteisten päämäärien tavoittelemiseen ja että yritys tiesi muiden samoihin päämääriin pyrkivien yritysten suunnittelemasta tai toteuttamasta konkreettisesta toiminnasta tai että se saattoi kohtuudella ennakoida sen ja oli valmis hyväksymään siihen sisältyvän riskin.³⁴

34 — Em. asia komissio v. Anic Participazione, tuomion 83, 87 ja 203 kohta ja em. yhdistetyt asiat Aalborg Portland ym. v. komissio, tuomion 83 kohta. Ks. myös em. asia komissio v. Verhuizingen Coppens, tuomion 42 ja 44 kohta.

99. Unionin yleinen tuomioistuin korostaa lisäksi valituksenalaisen tuomion seuraavassa kohdassa, että oikeuskäytännön mukaan sillä, ettei yritys ole osallistunut kaikkiin kartellin osatekijöihin, ei ole merkitystä näytettäessä toteen kilpailusääntöjen rikkomista sen osalta. Tämä seikka on otettava huomioon ainoastaan kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta arvioitaessa ja mahdollisesti sakon suuruutta määritettäessä.³⁵

100. Katsottuaan valituksenalaisen tuomion 109 kohdassa, että yhtenä kokonaisuutena pidettävän, monitahoisen ja jatkettun rikkomisen muodostivat maaliskuun 2001 jälkeen kahdenkeskinen yhteydenpito, yhteydenpito messuilla sekä yhteydenpito FNAS:n kokousten puitteissa hintojen koordinoimiseksi, ja 110 kohdassa, että Aquatis osallistui riidanalaisella ajanjaksolla yksinomaan FNAS:n kokouksiin eikä rikkomisen kahteen muuhun osaan, unionin yleinen tuomioistuin totesi kyseisen tuomion 111 kohdassa, että oli näin ollen selvítettävä, ”tiesikö Aquatis FNAS:n kokouksiin osallistuessaan tai oliko sen väistämättä tiedettävä, että se liittyi yleiseurooppalaisen kartellin osallistujien joukkoon. On nimittäin niin, että ainoastaan, jos osoitetaan, että Aquatis *tiesi* rikkomisen muodostavien kahden muun osatekijän *olemassaolosta*, sen osallistumista Ranskan markkinoita koskevaan sopimukseen voidaan pitää ilmaisuna sen liittymisestä todettuun rikkomiseen”.³⁶

101. Unionin yleinen tuomioistuin toteaa valituksenalaisen tuomion 114 kohdassa, ettei minkään seikan perusteella voida päätellä, että Aquatis ”tiesi” IBP:n, Comap SA:n ja FRA.BO:n jatkaneen kyseistä rikkomista, ja tuomion 119 kohdassa, ettei ole osoitettu, että Aquatis ”olisi ollut tietoinen” siitä, että se oli liittynyt toiminnallaan kartelliin, joka muodostui eri osista, joilla oli yhteinen päämäärä, tai myöskään kartelliin, johon se oli jo osallistunut ennen maaliskuuta 2001 ja joka jatkui.

102. Ensi näkemältä valituksenalaisen tuomion tällainen tulkinta, jota myös komissio esittää, voisi johtaa komission sen väitteen hyväksymiseen, jonka mukaan unionin yleinen tuomioistuin ei varmistanut, saattoiko Aquatis ”kohtuullisesti ennakoida” todetun kartellin kaikki osatekijät kattaneeseen kokonaissuunnitelmaan osallistuneiden muiden yritysten kilpailunvastaisen toiminnan.

103. On kuitenkin todettava, että sekä valituksenalaisen tuomion 112 kohdassa että sen 117 kohdassa unionin yleinen tuomioistuin itse asiassa varmisti tämän kriteerin toteutumisen Aquatisin kohdalla, kun se katsoi, ettei Aquatis olisi voinut ”kohtuudella ennakoida”, että FNAS:n kokoukset, jotka koskivat yksinomaan Ranskan markkinoita, olivat osa laajempaa rikkomista, joka kuului kokonaissuunnitelmaan, eli että muut osallistujat käyttivät näitä kokouksia keskustelufoorumina koordinoidakseen putken liittimien hintoja muilla kansallisilla markkinoilla.

104. Ehdotan näin ollen, että hylätään ensimmäinen väite, jonka komissio on esittänyt valituksensa toisen valitusperusteen tueksi.³⁷

105. Toisessa ja kolmannessa valitusperusteessa, joita on mielestäni syytä tarkastella yhdessä, komissio väittää, ettei riidanalaista päätöstä olisi pitänyt kumota kokonaan siltä osin kuin se koskee Aquatisia (ja Aalberts-emoyhtiötä), vaikka unionin yleinen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 110 kohdassa, että Aquatis oli osallistunut yhtenä kokonaisuutena pidettävän, monitahoisen ja jatkettun rikkomisen kolmesta osasta yksinomaan yhteen, jolla oli sama tavoite kuin kahdella muulla osalla eli hintojen koordinointi.

35 — Em. asia komissio v. Anic Partecipazione, tuomion 90 kohta ja em. yhdistetyt asiat Aalborg Portland ym. v. komissio, tuomion 86 kohta. Ks. myös em. asia komissio v. Verhuizingen Coppens, tuomion 45 kohta.

36 — Kursivointi tässä.

37 — Luonnollisesti sillä edellytyksellä, että unionin tuomioistuin hylkää päävalituksen ensimmäisen valitusperusteen. Toisin kuin unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä edellytetään, komission valituksen toisessa valitusperusteessa moitittu unionin yleisen tuomioistuimen tarkastelu ei itse asiassa kohdistunut EY 81 artiklassa tarkoitettuun yritykseen, jonka Aalberts ja sen kaksi tytäryhtiötä muodostavat, vaan ainoastaan Aquatisiin.

106. Kuten oikeuskäytännössä on jo todettu, unionin yleinen tuomioistuin ei voi pelkästään sen seikan perusteella, että se pitää kantajan kumoamiskanteensa tueksi esittämää kanneperustetta perusteltuna, automaattisesti kumota riitautettua toimea kokonaisuudessaan, kun kyseinen kanneperuste, joka koskee vain erityistä osaa riitautetusta toimesta, voi johtaa vain osittaiseen kumoamiseen.³⁸

107. Unionin oikeuden toimen osittainen kumoaminen on mahdollista vain silloin, kun osat, joiden kumoamista on vaadittu, ovat sellaisia, että ne voidaan erottaa muusta toimesta. Tämä edellytys ei täyty, jos toimen osittainen kumoaminen johtaisi sen sisällön muuttumiseen, mitä on arvioitava objektiivisen arviointiperusteen perusteella.³⁹

108. Sen selvittämiseksi, onko unionin yleinen tuomioistuin kumonnut oikeutetusti koko riidanalaisen päätöksen Aquatisin osalta, mukaan lukien tälle yhteisvastuullisesti Aalbertsin kanssa määrätyn sakon, on selvítettävä, olisiko päätöksen osittainen kumoaminen muuttanut sen sisältöä.⁴⁰

109. Kuten edellä mainitussa asiassa komissio vastaan Verhuizingen Coppens annetusta tuomiosta käy ilmi, yleisesti ottaen on niin, että jos yritys on osallistunut suoraan yhteen tai useampaan yhtenä kokonaisuutena pidettävän jatkettun kilpailusääntöjen rikkomisen muodostavan kilpailunvastaisen toiminnan muotoon, mutta ei ole näytetty toteen, että kyseinen yritys aikoi omalla toiminnallaan myötävaikuttaa muiden kartellin osallistujien yhteisten päämäärien tavoitteluun ja että yritys tiesi kaikesta kyseisten samaan päämäärään pyrkivien osallistujien suunnittelemasta tai toteuttamasta kilpailunvastaisesta toiminnasta tai että se saattoi kohtuudella ennakoida sen ja oli valmis hyväksymään siihen sisältyvän riskin, komissio voi katsoa tämän yrityksen olevan vastuussa ainoastaan toiminnasta, johon se on osallistunut suoraan, ja muiden samaan päämäärään pyrkivien osallistujien suunnittelemasta tai toteuttamasta toiminnasta, jonka osalta on osoitettu, että yritys tiesi siitä tai että se on saattanut kohtuudella ennakoida sen ja on ollut valmis hyväksymään siihen sisältyvän riskin.⁴¹

110. Tämän arvioinnin perusteella tätä yritystä ei kuitenkaan voida vapauttaa vastuusta sellaisesta toiminnasta, johon se on kiistatta osallistunut ja josta se voidaan tosiasiallisesti asettaa vastuuseen tämän ratkaisuehdotuksen 99 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaisesti.

111. Unionin tuomioistuimen mukaan komission päätös, jossa kartellikokonaisuus katsotaan yhtenä kokonaisuutena pidettäväksi jatketuksi rikkomiseksi, voidaan jakaa tällä tavalla ainoastaan kahden kumulatiivisen edellytyksen täytyessä. Yhtäältä kyseiselle yritykselle on hallinnollisen menettelyn aikana annettava mahdollisuus ymmärtää, että sitä moititaan myös kustakin kartellin osatekijänä olevasta toimintamuodosta, ja näin ollen puolustautua tätä moitetta vastaan, ja toisaalta komission päätöksen on tältä osin oltava riittävän selvä.⁴²

112. Tästä seuraa, että jos mainitut edellytykset täyttyvät ja jos komissio ei ole näyttänyt toteen oikeudellisesti riittävällä tavalla, että yritys osallistui yhtenä kokonaisuutena pidettävään jatkettuun kilpailusääntöjen rikkomiseen kokonaisuudessaan, komission päätöksen on katsottava olevan perusteeton pelkästään tältä osin.⁴³

38 — Ks. asia C-295/07 P, komissio v. Département du Loiret, tuomio 11.12.2008 (Kok., s. I-9363, 104 kohta) ja em. asia komissio v. Verhuizingen Coppens, tuomion 37 kohta.

39 — Ks. em. asia komissio v. Département du Loiret, tuomion 105 ja 106 kohta ja em. asia komissio v. Verhuizingen Coppens, tuomion 38 kohta.

40 — Ks. analogisesti em. asia komissio v. Verhuizingen Coppens, tuomion 39 kohta.

41 — Ibid., tuomion 44 kohta.

42 — Ks. vastaavasti em. asia komissio v. Verhuizingen Coppens, tuomion 46 kohta.

43 — Ibid., tuomion 47 kohta.

113. Unionin tuomioistuinten on tässä tilanteessa kumottava komission päätös ainoastaan osittain. Koska tällaisella päätöksellä pyritään nimenomaan toteamaan EY 81 artiklan rikkomisen muodostava toimintamuoto tai toimintamuotoja, sen osittaisella kumoamisella ei voida muuttaa päätöksen sisältöä.⁴⁴

114. Kun sitä vastoin vähintään yksi näistä kahdesta unionin tuomioistuimen yksilöimästä ja tämän ratkaisuehdotuksen 111 kohdassa mainitusta edellytyksestä ei täyty, unionin tuomioistuimet voivat vain kumota kokonaan komission päätöksen, jonka ne katsovat olevan lainvastainen.

115. Kuten komissio toteaa, käsiteltävässä asiassa mikään valituksenalaisen tuomion perusteluista ei viittaa siihen, että unionin yleinen tuomioistuin olisi ennen koko riidanalaisen päätöksen kumoamista tutkinut, oliko sen osittainen kumoaminen mahdollista.

116. Unionin yleisen tuomioistuimen olisi näin ollen pitänyt selvittää, oliko Aalbertsille ja sen tytäryhtiöille annettu hallinnollisen menettelyn aikana ja erityisesti komission niille osoittaman väitetiedoksiannon yhteydessä mahdollisuus ymmärtää, että FNAS:n kokouksia *sellaisinaan* voitiin pitää EY 81 artiklan 1 kohdan rikkomisena, ja oliko riidanalainen päätös tältä osin riittävän selkeä.

117. Aalberts ja sen tytäryhtiöt väittävät vastauksissaan, jotka ne antoivat edellä mainitussa asiassa komissio vastaan Verhuizingen Coppens annetun tuomion julistamisen johdosta esitettyihin kysymyksiin, ettei kumpikaan unionin tuomioistuimen mainitsemista edellytyksistä täyty nyt käsiteltävässä asiassa, kun taas komissio väittää päinvastaista ja viittaa tässä yhteydessä useisiin väitetiedoksiannon ja Aalbertsin ja sen tytäryhtiöiden siihen antaman vastauksen kohtiin sekä useisiin riidanalaisen päätöksen kohtiin, jotka sen mukaan osoittavat näiden edellytysten täyttymisen.

118. Riidanalainen päätös ei mielestäni todellakaan ole yksiselitteinen sen osalta, määritelläänkö Aquatisin (ja Aalbertsin) osallistuminen FNAS:n kokouksiin erilliseksi EY 81 artiklan 1 kohdan rikkomiseksi siten, että voitaisiin katsoa, että toinen näistä kyseisen päätöksen osittaista kumoamista koskevista edellytyksistä ei täytyisi.

119. Unionin tuomioistuimella ei kuitenkaan näytä olevan mahdollisuutta korvata valituksenalaisen tuomion perusteluja omillaan, koska sen olisi sitä ennen väistämättä arvioitava valituksen osapuolten esittämiä tosiseikkoja, joita ei otettu mitenkään huomioon kyseisessä tuomiossa, jotta se voisi selvittää, onko valituksenalaisen tuomion tuomiolauselma perusteltu.⁴⁵

120. Jos unionin tuomioistuin ei noudata ehdotustani hyväksyä päävalituksen ensimmäinen valitusperuste, sen olisi nähdäkseni hyväksyttävä kyseisen valituksen toinen valitusperuste ja kumottava valituksenalaisen tuomion tuomiolauselman 1 ja 2 kohta siltä osin kuin tuomiolauselma koskee Aquatisin osallistumista rikkomiseen ja sille yhteisvastuullisesti Aalbertsin kanssa määrättyä 55,15 miljoonan euron sakkoa.

III Asian palauttaminen unionin yleiseen tuomioistuimeen

121. Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 61 artiklan ensimmäisessä kohdassa määrätään, että jos muutoksenhaku todetaan aiheelliseksi, unionin tuomioistuin kumoaa unionin yleisen tuomioistuimen päätöksen. Se voi tällöin joko itse ratkaista asian lopullisesti, jos asia on ratkaisukelpoinen, tai palauttaa asian unionin yleisen tuomioistuimen ratkaistavaksi.

⁴⁴ — Ibid., tuomion 50 ja 51 kohta.

⁴⁵ — Unionin tuomioistuin voi nimittäin valituksen yhteydessä korjata unionin yleisen tuomioistuimen tekemän oikeudellisen virheen ainoastaan, kun valvonta, joka sen on suoritettava, koskee yksinomaan puhtaasti oikeudellisia perusteita, muttei tilanteessa, jossa tämä valvonta edellyttää ainakin osittain sellaisten tosiseikkojen arviointia, joita unionin yleinen tuomioistuin ei ole tarkastellut: ks. tästä asiassa C-362/08 P, Internationaler Hilfsfonds v. komissio, tuomio 26.1.2010 (Kok., s. I-669), esittämäni ratkaisuehdotuksen 91 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.

122. Koska unionin yleinen tuomioistuin ei ole lausunut kolmesta kaikkiaan viidestä Aalbertsin ja sen tytäryhtiöiden ensimmäisessä oikeusasteessa esittämästä kanneperusteesta, joista yksi liittyy Aalberts-emu-yhtiön saattamiseen vastuuseen sen tytäryhtiöiden toiminnasta, eikä kysymyksestä, joka koskee sitä, voitaisiinko riidanalainen päätös kumota Aquatisin osalta ainoastaan osittain niiden tosiseikkojen perusteella, joita ei otettu huomioon ensimmäisessä oikeusasteessa, vaikuttaa siltä, ettei unionin tuomioistuin voi ratkaista asiaa.

123. Ehdotan näin ollen, että asia palautetaan unionin yleisen tuomioistuimen ratkaistavaksi ja että tämän menettelyn oikeudenkäyntikuluista päätetään myöhemmin.

IV Ratkaisuehdotus

124. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin ratkaisee asian seuraavasti:

- 1) Unionin yleisen tuomioistuimen asiassa T-385/06, Aalberts Industries ym. vastaan komissio, 24.3.2011 antama tuomio kumotaan.
- 2) Nyt käsiteltävä asia palautetaan unionin yleisen tuomioistuimen ratkaistavaksi.
- 3) Oikeudenkäyntikuluista päätetään myöhemmin.